

Armáda, kam ťa to dovedú...

Marián Mikluš | 10.10.2011

V poslednej dobe, v rámci prípravy a schvaľovania rozpočtov pre jednotlivé rezorty, ale aj Strategického hodnotenia obrany sa konečne začalo písať aj o rezorte obrany s dôrazom na Ozbrojené sily SR, ktoré tvoria najdôležitejšiu výkonnú zložku na zabezpečenie ústavy a ústavného zákona, ale aj ostatných zákonov a našich záväzkov v rámci členstva v elitných kluboch NATO a EÚ.

Len pred niekoľkými mesiacmi, ako civilný zamestnanec ministerstva obrany, som sa vrátil zo služobného pôsobenia v NATO a hlavne v EÚ a tak sa môžem podeliť o niekoľko vecných skúseností, poznámok a údajov vo vzťahu k najčastejšie uvádzaným a najdôležitejším faktom.

Na počiatku by som chcel pripomenúť vyjadrenie nie zahraničného, ale nášho slovenského ekonóma profesora Petra Staněka, ktorý odpovedal na otázku „čo bude po hospodárskej kríze?“ Citujem: *Skutočné mocenské ekonomické centrá sa presúvajú z euroatlantického priestoru na východ do Číny a Indie, na juh do Brazílie a Argentíny. Západné krajiny majú virtuálne aktíva, napísané na papieri bez reálnej hodnoty. Čína, India, Brazília a Rusko disponujú reálnymi kapitálovými zdrojmi a rezervami.*

Takže niečo k rozpočtom členských krajín NATO (EÚ). Už dlhšiu dobu platí štandard, že členské krajiny by mali vyčleňovať zo svojich rozpočtov minimálne 2 % z HDP. Plnenie tohto štandardu bolo a je rôzne. Ak uvediem údaje za roky 2004 (od nášho vstupu do NATO a EÚ) po rok 2009, tak sa dá urobiť záver, že u 9 krajín dochádzalo k väčšiemu či menšiemu zvyšovaniu obranných výdajov (Spojené Kráľovstvo, Kanada, Bulharsko, Grécko, Dánsko, Albánsko, Poľsko, Španielsko a Slovinsko), u 6 krajín dochádzalo k udržiavaniu rovnakej úrovne rozpočtu a u 12 krajín k väčšiemu alebo menšiemu znižovaniu (u Slovenska k väčšiemu a najväčšiemu). Najhorší stav bol od roku 2009 (dopady krízy).

Špecifika Slovenska bola v tom, že my sme nesplnili náš záväzok pri vstupe do NATO, ale ani v ďalších rokoch. Naopak, zaradili sme sa medzi niekoľko málo krajín, ktoré od roku 2008 padli až na posledné miesta z 28 členských krajín. Rok 2011 nás zaraďuje do poslednej štvrtiny krajín a plánované roky 2012-2013 na úplný chvost. Pritom z pohľadu naprostej

väčšiny krajín, pritom sme mali a máme relatívne najvyššie ekonomické prírastky, sme „šetrili“ a ostatné krajiny nás pri plnení sľubov a spôsobilostí „dotovali“. Ale tu nejde o percentá a čísla ako také, ale o možnosť, čo najlepšie, najefektívnejšie a najtrvalejšie transformovať OS na úroveň ostatných z dôrazom na kompatibilitu a interoperabilitu jednotiek, zbraňových systémov a techniky, ich spoľahlivosť a hlavne pre boj.

Ďalšia špecifika slovenského rozpočtovania spočívala v tom, že po schválení rozpočtu vo vláde SR a NR SR, v priebehu kratšej či dlhšej doby, boli rozpočtovými opatreniami ministerstva financií z rozpočtu rezortu obrany odobraté určité sumy peňazí, čo v priemere za rok tvorilo od 0,5 až 2 miliardy korún. Možno by bolo dobré vedieť od kompetentných politikov od roku 2004, aký efekt a zmysel priniesli tieto „ukradnuté“ peniaze obrane v rámci štátu. Skúsím prejedukovať, skončili ešte vo väčšej čiernej diere ako u ministerstva obrany!

No a nie posledným špecifikom bolo, že v rámci šetrenia (rozpočtu) vždy bol „prioritizovaný“ každý rok rezort obrany a to s najväčšími deficitmi medzi ostatnými ústrednými orgánmi štátnej správy. Tak napríklad, za roky 2009 až plánovaných 2012 to predstavuje, ako u jediného rezortu, „sekeru“ a to - 250 478 790 eur (- 25,84%). Tak, ako môže byť armáda bojaschopná?!

Najmä tým, že sme pred vstupom a ešte krátko po vstupe do NATO (do rokov 2006 – 2007) nevyčlenili dostatok zdrojov (a stačilo by aj 1,8 – 1,9% z HDP), tak sme nedokázali našu armádu dostať na relevantnú úroveň štandardných porovnateľných starých alebo aj niektorých nových členských krajín NATO a od roku 2008, kedy došlo k objektívnemu prepadu zdrojov, sa tento deficit geometricky znásobil a teraz „vybuchol“.

Pritom armáda sa zbavila od roku 1993 obrovského počtu zbraňových systémov a techniky, ako napríklad: 965 ks tankov, 1 130 ks obrnených vozidiel, 1 006 ks delostrelectva, 131 ks lietadiel, 14 ks vrtuľníkov, systémov PVO Volchov a ďalších a znížila počty vojakov z 53 037 na 13 870 a aj počty civilných zamestnancov.

Kladiem si otázku, ako sme mohli dopustiť tento stav, ak v rámci platnej legislatívy štátu sú už od počiatku vzniku SR stanovené úlohy a zodpovednosť a k tomu kreované vecne príslušné najvyššie ústavné, zákonodarné a výkonné orgány (hlavný veliteľ OS SR, NR SR,

vláda SR a Bezpečnostná rada)? Akú niesli a nesú zodpovednosť za obranu štátu a medzinárodných záväzkov? Ved' to hraničí z vlastizradou!

Áno, naša malá, „nedostatočne vycvičená a nedomodne vyzbrojená armáda“ dokázala s vypätím všetkých síl sa do určitého rozsahu podieľať na mierových misiách a bojových operáciách, lebo sme sa nezapojili žiadnymi bojovými a špeciálnymi jednotkami. Zároveň a hlavne, naše zapojenie bolo na úkor všetkého ostatného v rámci armády. Všetka dostupná a aspoň vyhovujúca technika a materiál sa rýchlo repasovali a sústredili od celej armády, do často krát operatívne a dočasne vytvorenej (neorganickej) jednotky, táto sa rýchlo dovybavila výstrojom a výzbrojou, dostala požehnanie, za účasti médií, od ministra obrany a hurá do misie. A potom sa hasili problémy! A ak sľúbili politické vedenia štátu našu ďalšiu alebo rozšírenú účasť, bez znalostí reálneho stavu a informácií od relevantných vojakov, tak to sme sa zapotili.

Na margo už niekoľko rokov omieľaných „múdrosť“ niektorých politikov, aby sa armáda venovala tomu v čom je dobrá, si dovoľujem z vojenského hľadiska pripomenúť, že každá armáda má spravidla štyri hlavné zložky u jednotlivých druhov vojsk (pozemných, leteckých, PVO, námorníctva a námornej pechoty). Bojové jednotky (26%), jednotky bojovej podpory (24%), jednotky bojového zabezpečenia (40%) a ostatné jednotky (10%) a tieto sú akoby pupočnou šnúrou prepojené a vzájomne životne závislé pre splnenie úloh. Ak chceme byť len „křoví“ pre ostatných a hlavne byť neschopný pre národnú aj koaličnú obranu, tak to tak urobme! Respektíve, časť toho, „v čom sme dobrý“, môžu robiť aj civilné stavebné a strážne služby. Armáde treba dať aspoň 1,5% z HDP, aby sa začala jej postupná a dlhodobá rekonštrukcia, samozrejme že aj pri hľadaní všetkých realizovateľných vnútorných rezerv a úspor. Z úrovne civilno-vojenského riadenia nekompromisne zabezpečiť hospodárne obstarávanie tovarov, služieb a prác.

Čo s tým všetkým robiť? Či sa nám to páči alebo nepáči, ak chceme žiť a pracovať v relatívnom mieri a stabilite, aspoň v Európe, tak tento stav niečo stojí. Počnúc finančnými prostriedkami a končiac umieraním vojakov v misiách a operáciách. A v rámci toho a po smrti 42 vojakov a zamestnancov rezortu obrany pri leteckom nešťastí pred 5 rokmi, kedy už Slovensko kúpi nové moderné a hlavne maximálne bezpečné dopravné lietadlo pre vojakov?

Marián MIKLUŠ, Ing., generálmajor v.v.

- bývalý náčelník Generálneho štábu Armády SR a bývalý obranný poradca pri NATO/ EÚ a člen Klubu generálov SR a člen Zväzu vojakov SR